

Tips till tillsynsvägledande myndigheter för nedlagda deponier!

Regional tillsynsvägledning, utbildningar och vägledningsmaterial

Tillsynsvägledning är en viktig del för att kunna ge bättre samsyn och för tillsynsmyndigheter att bli mer samstämmiga. Det har framkommit i projektet att det är stor variation på detaljstyrning och kravnivån mellan oerfarna och erfarna inspektörer. Om tillsynsvägledningen **bidrar till en samsyn** så jämnas skillnaderna ut mellan oerfarna och erfarna. Det förbättrar även kvalitén på undersökningarna.

I och med coronapandemin har det skett en snabb digitalisering som gör att mycket mer material är tillgängligt digitalt och många fler möten hålls digitalt. Det ska dock inte förringas att det finns ett värde i att **ses fysiskt** också då **nätverksbyggande** och möjligheten att **dela erfarenheter** med varandra är enklare för många när man ses öga mot öga. Med skärmen emellan är det ofta mindre prat mellan deltagarna och färre frågor vid olika tillsynsvägledningstillfällen eller utbildningsinsatser. Dock efterfrågas vägledningsmaterial och utbildningsmaterial i **enklare format** då många känner att de inte har tiden att läsa och sätta sig in i långa textdokument med vägledning.

Exempel på tillsynsvägledning:

- Hjälpa till att skapa nätverk för tillsynsmyndigheter och deponiansvariga
- Utbildningar om de olika faserna identifiering, inventering, undersökning och åtgärd
- Checklistor
- Lathundar
- Sammanfattningar av det viktigaste i rapporter eller vägledningar
- Korta nätverksträffar med aktuella frågor
- Korta filmer eller webinarium
- Vägledningsmaterial riktat till deponiansvariga
- Om det finns kommunförbund kanske de kan hjälpa till med gemensamma upphandlingar som en hjälp för kommunerna att snabbare komma i gång

Nätverkande och projektform

I Kalmar län har det varit en **fördel med ett projekt** om nedlagda kommunala deponier. Dels gör det deponierna till ett prioriterat område som underlättar för kommunerna med både personella och ekonomiska resurser. Dels är det **enklare med tillsynsvägledning** och utbildningsinsatser när alla i länet arbetar med samma fråga. Den tillsynsvägledande myndigheten behöver därmed inte svara på samma frågor från kommunerna vid olika tillfällen på grund av att kommunerna är i olika faser när det gäller identifiering, inventering, undersökningar eller åtgärder vid nedlagda deponier.

Nätverkande är viktigt för att kunna hjälpas åt med arbetet framåt och att ge en samsyn mellan tillsynsmyndigheterna. Inspektörerna på de olika kommunerna kan dra nytta av varandra om man som tillsynsvägledande myndighet hjälper till att skapa nätverk som kommunerna kan använda sig av. Det kan vara bra att det finns **nätverk både för tillsynsmyndigheterna och deponiansvariga**. Det är dock inte rimligt att driva ett projekt under alla år som det skulle ta innan ett läns alla deponier har hunnit undersökas då mycket hänger på resurser och den politiska inställningen i kommunerna.

Det kan vara lämpligt att man bedriver **projekt för de olika faserna** identifieringen, inventeringen i MIFO fas 1, MIFO fas 2 undersökningar samt åtgärder vid nedlagda deponier. Den vägledning och det material som tas fram bör **dokumenteras** och sparas så att det finns tillgängligt även för de kommuner som inte har möjlighet att driva arbetet med sina nedlagda deponier i samband med att projekten hålls.

Nationella vägledningar och metodik

Vägledningarna i **Naturvårdsverkets rapport 4918** och **SGI:s rapport 14** används som utgångspunkt för undersökningar. Det framförs dock från tillsynsmyndigheterna och konsulterna att det skulle kunna finnas förbättringspotential av båda då vägledningarna har ganska många år på nacken. Även om mycket av innehållet fortfarande är relevant så skulle man behöva **uppdatera** dem med **ny kunskap** som har tillkommit sedan vägledningarna publicerades. Exempelvis skulle nya parametrar som **PFAS** som har tillkommit sedan vägledningen togs fram eller hur man ska beakta **miljökvalitetsnormerna** för vatten kunna ingå.

MIFO-metodiken gör att riskerna lätt överskattas vid en nedlagd deponi om man inte har kunskaperna att justera bedömningarna och motivera justeringarna på ett bra sätt. MIFO-metodiken skulle kanske kunna behöva förändras så att den blir **användbar** på **fler** olika **scenarion**. För nedlagda deponier kanske det vore mer användbart att prover på själva avfallet används för att kunna avgränsa deponins utbredning och omgivningsprover används för att beskriva vilka risker som finns från deponin. Även om det ingår i nuvarande vägledning att föroreningarnas farlighet och föroreningsnivån inte ska väga alltför tungt i den sammanlagda riskbedömningen så bör det bli ännu **tydligare** hur mycket det ska vägas in.

Det efterfrågas **fler svenska riktvärden** som är relevanta att jämföra analysresultat med för mark, grundvatten, ytvatten och sediment. Många ämnen går att jämföra med Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark eller miljökvalitetsnormerna för vatten. Men för vissa media och för vissa ämnen tvingas konsulterna i dagsläget jämföra med utländska riktvärden där det saknas svenska. För att det ska bli likvärdiga bedömningar vid riskbedömningar av förorenade områden i Sverige är det viktigt att man inom Sverige använder samma bedömningsgrunder. Ju mer kunskaperna ökar om olika kemikalier och dess ingående ämnens påverkan på hälsan eller miljön är det viktigt att denna kunskap även implementeras som

riktvärden för sediment, mark- eller vattenmiljön. Det finns risker för ojämna bedömningar om vägledning som ska vara styrande inte **hålls uppdaterade** med ny kunskap utan riktvärden lanseras som preliminära och vägledning tas fram för alla nya områden som separata dokument eller delar av myndigheternas hemsidor.

Om stressen som upplevs i arbetet idag gör att man inte hinner ta del av längre vägledning så är det viktigt att den vägledning som är relevant **hålls ihop** till ett och **samma ställe** så mycket som det går så att de som arbetar inom området inte behöver leta och vända sig till flera olika ställen för att ta del av viktig information som kan vara avgörande för bedömningar i olika undersökningar. Vägledningen bör även vara **enklare** och i ett mer **lätillgängligt format** för att de ska kunna användas lättare.

Vägledning om åtgärder

Det är viktigt att den vägledning som ska komma från SGI om åtgärder **färdigställs** och publiceras så snart som möjligt. Det är även viktigt att den blir **tydlig och konkret** så att det blir enkelt att följa den. Det skulle behöva ingå vägledning kring hur man **minskar riskerna** och spridningen från en deponi. I deponeringsförordningen (SFS 2001:512) finns det krav på tätheten i en sluttäckningskonstruktion där lakvatten inte får läcka mer än 5 liter per kvadratmeter och år från en deponi för farligt avfall och 50 liter per kvadratmeter och år från en deponi för icke-farligt avfall. Det vore bra om man i vägledningen för åtgärder kan ge en fingervisning kring vilket **täthetskrav** som är lämpligt om det till exempel är väldigt längesen deponin avslutades men viss täckning ändå behövs. Även ge vägledning kring hur tjock **skyddstäckning** som rekommenderas i olika scenarion och förklaring till vad det är som gör att den ska vara så eller så tjock.